

Systemskap för att främja unga tjejers hälsa

Återrapportering från en enkätundersökning med
tjejer som deltagit i
Tjejjonens Storasystemverksamhet

Genusinriktad ANDT-prevention

Under 2011 påbörjades en forskningsstudie om Genusinriktad ANDT-prevention* i samarbete mellan Örebro universitet och de idéburna organisationerna Tjejzonen och KSAN (Kvinnorganisationernas Samarbetsråd i Alkohol – och Narkotikafrågor). Syftet med studien är att förbättra kunskapen om alkohol- och drogförebyggande arbete med unga tjejer. De projekt som ingår i studien är KSAN:s projekt ”BellaNet” som är ett nationellt nätverk för tjejgruppsledare och Tjeizonens projekt ”Storasyster mot droger”, ett projekt för att skapa relationer mellan en ung tjej (Lillasyster) och en 10 år äldre tjej (Storasyster). Under 2012 inkluderades också Tjeizonens projekt ”Storasyster på nätet” i studien. ”Storasyster på nätet” är ett projekt där unga tjejer kan få stöd av en Storasyster som man har kontakt med via internet.

Denna rapport fokuserar på de två projekt som drivs av Tjeizonen, ”Storasyster mot Droger” och ”Storasyster på nätet”. I rapporten redovisas resultat från en enkätundersökning som genomförts med tjejer som sökt sig till Storasysterverksamheten.

Studien om Genusinriktad ANDT-prevention ingår i forskningsprogrammet ”Med kraft och vilja - ANDT-förebyggande arbete inom Statens folkhälsoinstituts stöd till idéburna organisationer”. För mer information om forskningsprogrammet se Örebro universitets hemsida www.oru.se, ange Med kraft och vilja i sökfunktionen.

ANDT= Alkohol, narkotika, dopning, tobak
Prevention= Förebyggande arbete

Tjejzonen

Tjejzonen är en partipolitiskt och religiöst obunden idéburen organisation som riktar sig till tjejer och unga kvinnor mellan 12-25 år. Målet med verksamheten är att erbjuda unga tjejer en plats för möten och samtal i syfte att stärka dem och förebygga psykisk ohälsa.

Tjejzonen driver projekten ”Storasyster mot droger” och ”Storasyster på nätet”. Genom projekten ska tjejers självkänsla, självförtroende och tillit stärkas i syfte att förebygga psykisk ohälsa, främja jämställdhet och vara drogförebyggande.

Projekten utgår från att bilda par av Storasyster och Lillasyster. En Storasyster är en tjej som Lillasystern kan prata med, bli peppad av och få stöd från. Storasystern ska vara cirka 10 år äldre än Lillasystern. Skillnaderna mellan projekten är att i ”Storasyster mot droger-projektet” träffas Storasyster och Lillasyster i verkliga livet (live) genom fysiska möten två gånger i månaden. Mötena varar i cirka 1 - 2 timmar. I projektet ”Storasyster på nätet” träffas Storasyster och Lillasyster istället på webben en gång i veckan och chattar då i 1 timme.

För mer information om Tjejzonen och deras verksamhet se organisationens hemsida www.tjejzonen.org

The logo for Tjejzonen features the word "tjejzonen" in a lowercase, rounded, sans-serif font. The letter "o" is highlighted in a bright orange color, while the remaining letters are in a dark grey or black color.

Att få veta mer om Lillasysterarnas situation

Vilka är de tonårstjejer och unga kvinnor som söker sig till Tjejzonens verksamhet? Hur ser deras hälsa, levnadsvanor och livsvillkor ut? Varför vill de ha en Storasyster och hur har de kommit i kontakt med Tjejzonens verksamhet? Det är några av frågorna som ingår i studien om Genusinriktad ANDT-prevention. Lillasysterar inom de båda projekten har därför erbjudits att delta i en enkätundersökning som bland annat berör dessa frågor. Endast Lillasysterar över 15 år blev tillfrågade om att delta i studien.

Under hösten 2011 tillfrågades de Lillasysterar som hade en relation med en Storasyster live under 2010 och/eller under våren 2011 att besvara en webbenkät. De Lillasysterar som sedan från och med hösten 2011 till och med hösten 2012 initierade sitt Systerskap inbjöds att delta i studien innan de påbörjade sin relation med sin Storasyster. Dessa Lillasysterar fick besvara en pappersenkät på Tjejzonen. Totalt var det 52 av 75 Lillasysterar som ingick i projektet ”Storasyster mot Droger” som besvarade antingen webbenkäten eller pappersenkäten.

Under hösten 2012 skickades också en webbenkät ut till de 100 Lillasysterar som antingen hade startat en relation med en Storasyster på nätet innan hösten 2012 eller som under hösten 2012 påbörjade Systerskapet på nätet. Det var 58 Lillasysterar inom projektet ”Storasyster på nätet” som valde att besvara enkäten.

Vilka är Lillasystrarna?

- Åldern på de Lillasystrar som deltagit i studien varierar mellan 15-26 år och medelåldern var 18 år.
- De allra flesta tjejerna är födda i Sverige (91 procent) och 78 procent har också angett att både deras mamma och pappa är födda i Sverige eller i något av de andra nordiska länderna.
- Nästan 40 procent av tjejerna bodde tillsammans med både sin mamma och pappa. Det näst vanligaste var att man bodde tillsammans med sin mamma (19 procent). Det var 18 procent av Lillasystrarna som bodde själva. Det gällde framförallt de äldre tjejerna. Det förekom också att man bodde endast med sin pappa, bodde växelvis hos mamma och pappa eller bodde tillsammans med någon annan.
- 90 procent av tjejerna hade syskon. Av dessa hade 39 procent bara yngre syskon, 32 procent bara äldre syskon och 29 procent hade både yngre och äldre syskon.
- 88 procent av tjejerna angav att de hade minst en nära vän.
- 21 procent hade en pojk- eller flickvän.
- Tjejerna tillfrågades om hur de upplevde sin ekonomi i jämförelse med andra jämnåriga. Det var 26 procent som angav att de upplevde sin ekonomi bättre medan 36 procent ansåg att deras ekonomi var sämre än jämnårigas. De övriga menade att deras ekonomi var ungefär lika bra som jämnårigas.
- 76 procent hade en mamma som arbetade och 81 procent hade en pappa som arbetade.

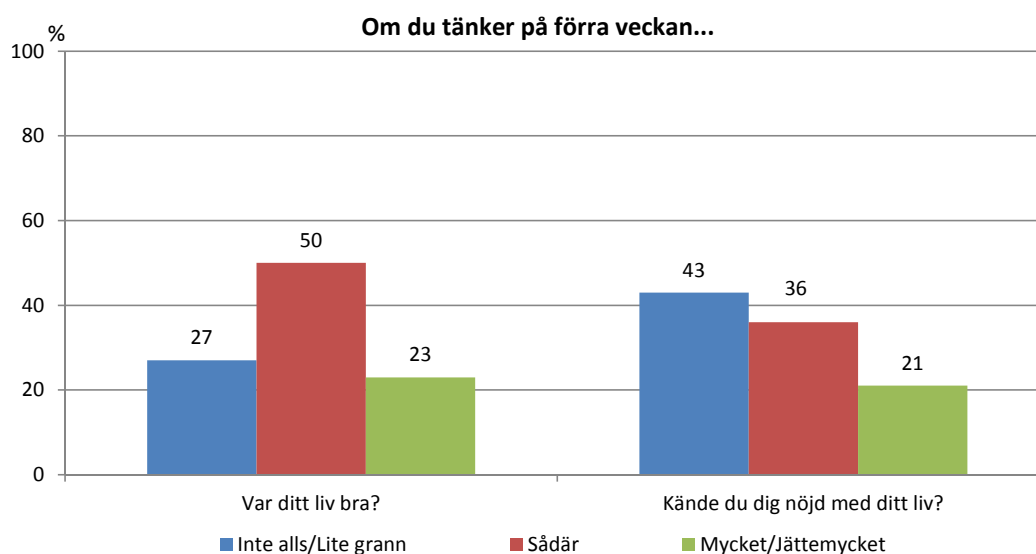
Hur mår tjejerna?

I enkäten fanns frågor om tjejernas hälsa och välbefinnande. Av tabell 1 framgår att 29 procent av tjejerna angett att de mår bra/mycket bra och att de trivdes ganska/mycket bra med livet. Samtidigt var det 32 procent som angav att de mår dåligt/mycket dåligt och att de inte trivdes särskilt bra eller inte alls med livet.

Tabell 1. Tjejernas välmående och trivsel med livet, procent (antal).

	Jag mår bra/ mycketbra	Jag mår varken bra eller dåligt	Jag mår dåligt/ mycket dåligt	Totalt
Jag trivs ganska bra/mycket bra	29 (30)	22 (23)	2 (2)	52 (55)
Jag trivs inte särskilt bra/ inte bra alls	0 (0)	15 (16)	32 (34)	48 (50)
Totalt	29 (30)	37 (39)	34 (36)	100 (105)

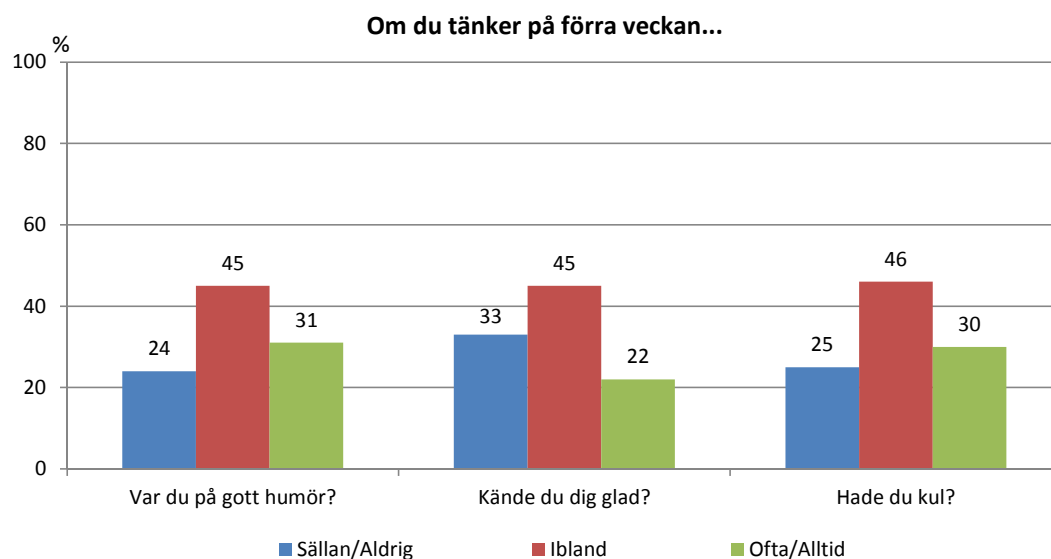
När tjejerna ombads att tänka på hur deras liv varit under den föregående veckan ansåg 27 procent att det inte alls varit bra eller bara lite bra (Figur 1). Det var 43 procent som svarade att de inte alls var nöjda med sitt liv eller att de bara var lite nöjda.

Figur 1. Tjejernas trivsel med livet , procent, n*=106-108.

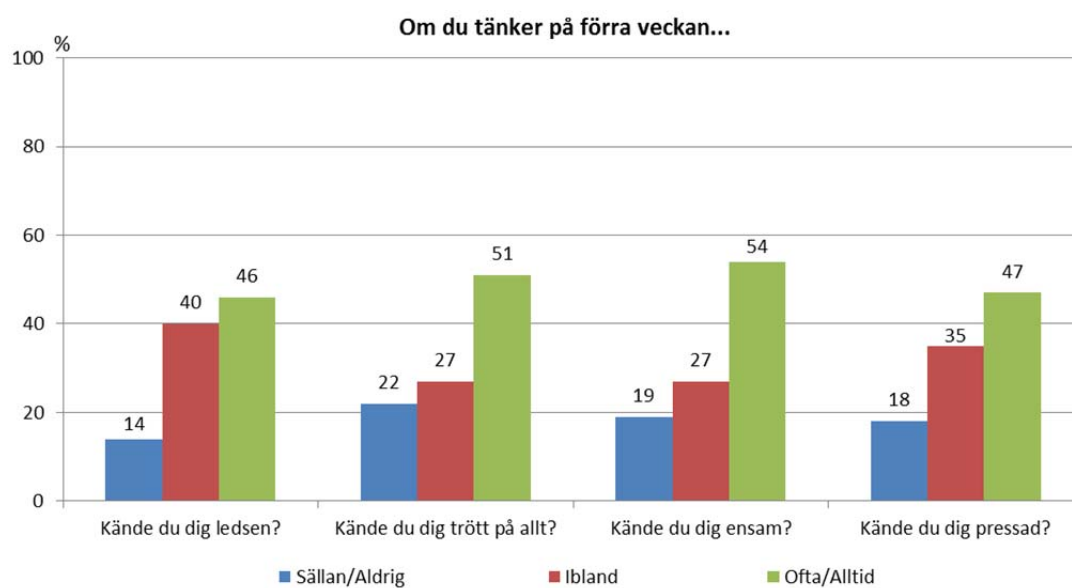
*n=Antalet tjejer som svarat på frågan

Ungefär en tredjedel av tjejerna var ofta eller alltid glada under den föregående veckan (Figur 2). Ungefär lika stor andel hade ofta eller alltid haft kul.

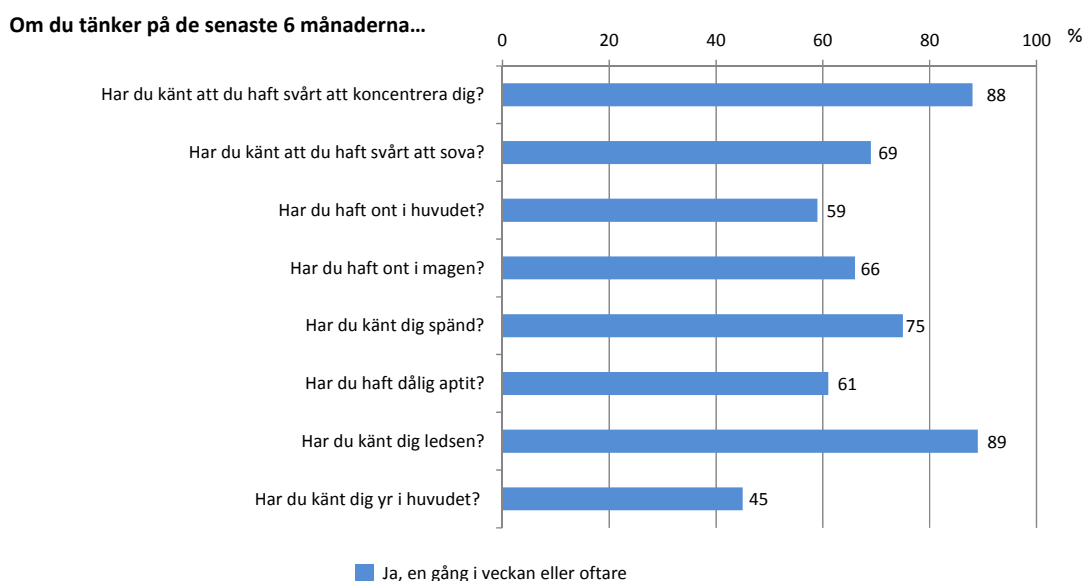
Figur 2. Tjejernas välbefinnande, procent, n=105-107.

Det var också så att 46 procent av tjejerna angav att de under föregående vecka hade känt sig ledsna (Figur 3). Fler än hälften av tjejerna hade känt sig ensamma och trötta på allt.

Figur 3. Tjejernas välbefinnande, procent, n=107-109.

Majoriteten av tjejerna angav att de under det senaste halvåret haft en eller flera psykosomatiska besvär minst en gång i veckan. Det vanligaste var att man känt sig ledsen (89 procent) eller haft svårt att koncentrera sig (88 procent). Nästan 70 procent av tjejerna menade att de en gång i veckan eller oftare har haft svårt att sova.

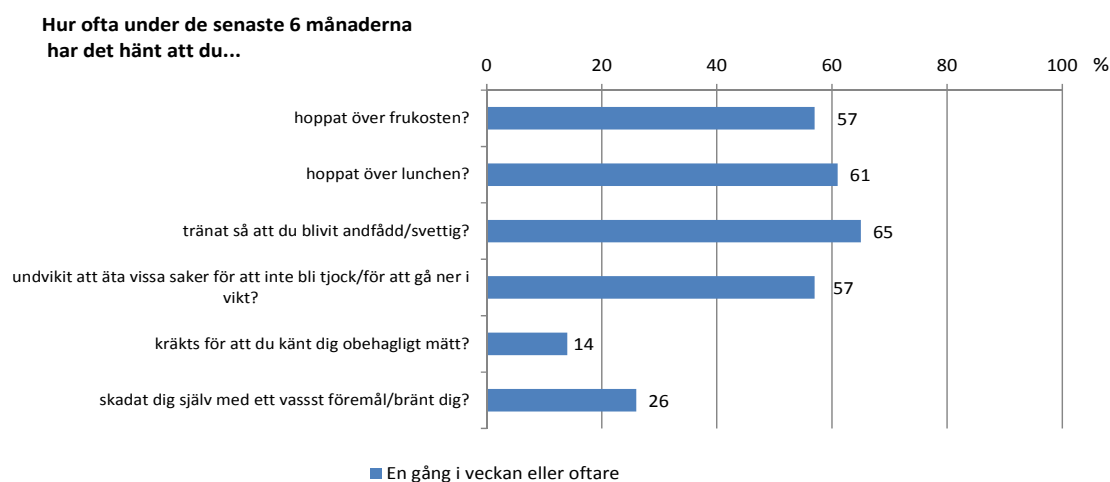
Figur 4. Andel tjejer som angett att de en gång i veckan eller oftare har upplevt olika psykosomatiska besvär, procent, n=107-108.

Tjejerna fick också besvara några frågor om hur nöjda/missnöjda de varit med sitt utseende under den föregående veckan. Det var 46 procent av tjejerna som svarade att de ofta eller alltid var missnöjda med sitt utseende och 51 procent svarade att de ofta eller alltid var avundsjuka på andra ungdomars utseende. Det var 74 procent som ofta eller alltid ville ändra något på sin kropp.

En betydande andel av tjejerna rapporterar psykisk ohälsa. För 45 procent var det så pass allvarligt att de minst en dag i veckan under det senaste halvåret hade känt att de inte ville fortsätta att leva. Vidare var det 36 procent som angav att de vid något tillfälle under de senaste 6 månaderna hade ätit tabletter för att de mått psykiskt dåligt eller för att minska sin ångest. Det var en femtedel som åt tabletter dagligen.

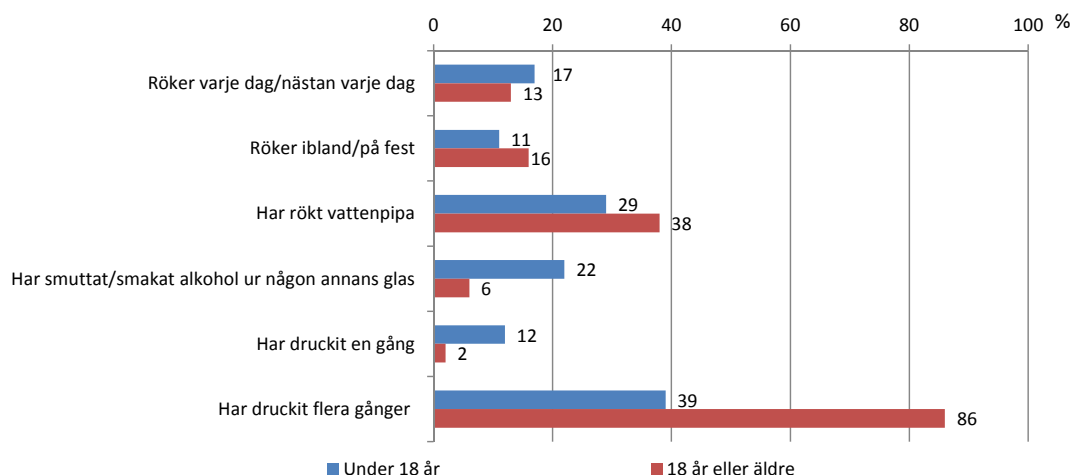
Vilka levnadsvanor har tjejerna?

Tjejerna fick också besvara frågor kring sina levnadsvanor. De fick frågor om sitt förhållande till mat och träning och om de medvetet skadat sig själva. Fler än hälften av tjejerna hade undvikit att äta vissa saker för att inte bli tjock eller för att gå ner i vikt. Det var 26 procent som hade skadat sig själv med ett vasst föremål eller som bränt sig själv.

Figur 5. Levnadsvanor, procent, n=104-108.

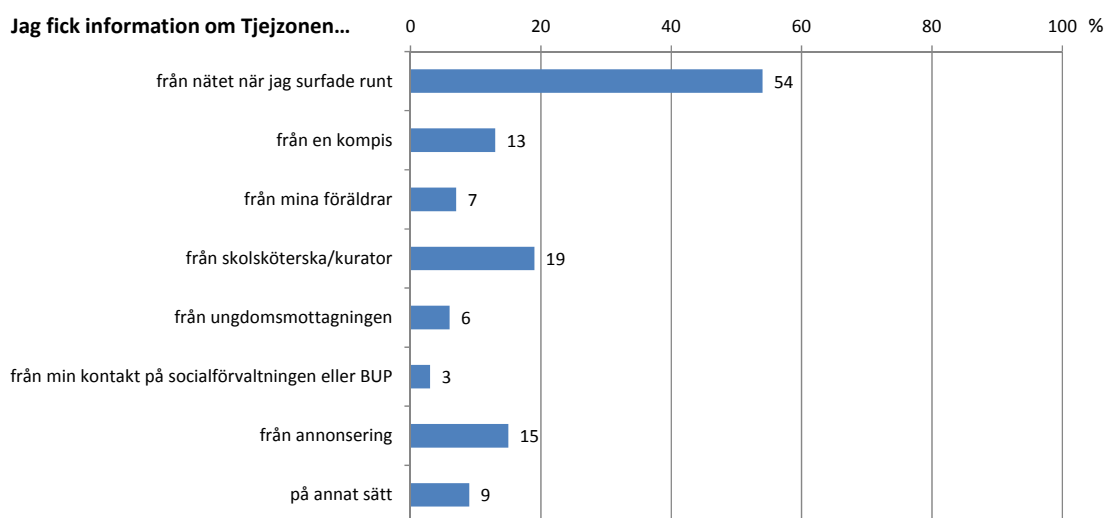
När det gäller tobaks- och alkoholvanor fanns det vissa åldersskillnader (Figur 6). Det gällde framförallt alkoholvanorna där 86 procent av tjejerna som fyllt 18 år svarade att de druckit flera gånger.

Figur 6. Alkohol- och tobaksvanor, procent, n=102-104.

Hur kom tjejerna i kontakt med Tjejzonen?

Tjejerna blev tillfrågade om hur de fick information om Tjejzonen och hur de tog den första kontakten. Det allra vanligaste sättet att få information om Tjejzonens verksamhet var genom Internet (54 procent). Det var 9 procent av tjejerna som angav att de fått information om Tjejzonen på annat sätt än de fasta alternativ som fanns i enkäten. Flera tjejer angav att det var via skolan eller en lärare som de fått information om verksamheten.

Figur 7. Information om Tjejzonen. Det var möjligt att markera flera fasta svarsalternativ, procent, n=110.

De allra flesta tjejerna tog sedan själva kontakt med Tjejzonen (86 procent). Det var 8 procent som angav att de tagit kontakt med hjälp av skolsköterskan och 6 procent som angav att deras mamma eller pappa hade hjälp dem. Några tjejer hade tagit kontakt med hjälp av en kompis, lärare, mentor eller kontaktperson på socialförvaltningen eller BUP.

Varför ville tjejerna ha en Storasyter?

Lillasystrarna blev tillfrågade om varför de ville ha en Storasyter. Det var en öppen fråga utan några fasta svarsalternativ. Det var 71 tjejer som besvarade frågan. Den allra vanligaste anledningen var att man ville ha någon att prata med. Många tjejer angav att de mådde dåligt eller hade olika problem som de ville ha hjälp att hantera, t.ex. mobbning i skolan, ätstörningar och självmordstankar. Ensamhet var också en anledning till att man ville träffa eller chatta med en Storasyter.

”Jag mår dåligt och känner mig väldigt ensam. Det känns som jag behöver nån att prata med”.

Det var också viktigt att det var en utomstående person och att det var någon som verkligen brydde sig om dem. Att det fanns någon som vill lyssna på dem var också en anledning till att man ville ha en Storasyter.

”Jag behövde någon utomstående som verkligen VILLE höra på mina problem”.

”Jag ville ha någon annan att prata med, som trodde på mig, som förstod vad jag sa. Att ha någon som bryr sig”.

Flera tjejer skrev att det var viktigt att det var någon de inte kände sedan innan och som inte visste något om dem. Några nämnde att det ville ha en bra vuxenkontakt, en förebild.

”Jag ville ha en vuxenkontakt som jag kunde lita på och göra roliga saker med”.

Flera av tjejerna beskrev att de har och har haft trasliga relationer med pojkvänner eller familjemedlemmar. För några var det viktigt att det inte var en psykolog eller kurator utan någon utanför vården.

”För att jag behövde en person utanför vården och min krets att prata med, någon som inte dömer mig”.

Slutord

Många av de unga tjejer som valt att kontakta Tjejjonen för att få en Storasyster rapporterar att de mår psykiskt dåligt. De har ett behov av att få någon att prata med. Det var också vanligt att tjejerna kände sig ledsna och ensamma trots att nio av tio tjejer säger att de har minst en nära vän. En bild från denna enkätundersökning är att dessa tonårstjejer och unga kvinnor har ett behov av stöd och insatser för att stärka deras psykiska hälsa. Samtidigt är det viktigt att se den handlingskraft som finns hos dessa unga tjejer. Majoriteten av tjejerna har själva funnit information om Tjejjonens verksamhet och tagit kontakt med organisationen. Det kan tolkas som en inneboende styrka och vilja att förändra och förbättra sina liv.

Denna rapport är en sammanställning av resultat från den första enkätundersökningen med Lillasystrarna. Studien fortsätter med uppföljande enkäter till dessa tonårstjejer och unga kvinnor. I studien ingår också intervjuer med både Lillasystrar och Storasysstrar.

Forskarteamet

Camilla Pettersson
Filosofie doktor
camilla.pettersson@oru.se
Tel: 019- 30 11 79

Madelene Larsson
Doktorand
madelene.larsson@oru.se
Tel: 019- 30 34 04

Charli Eriksson
Professor
charli.eriksson@oru.se
Tel: 019- 30 12 11